

3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. СІМЕЙНЕ ПРАВО. ТРУДОВЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

DOI:10.35774/app2026.02.128
УДК 347.919.1

Мар'яна Вербіцька,

суддя Новодністровського міського суду
Чернівецької області, кандидатка юридичних
наук, доцентка, доцентка кафедри
адміністративного права та судочинства
Західноукраїнського національного
університету.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5011-7958>

Андрій Пасічник,

суддя Монастириського районного суду Тер-
нопільської області, аспірант
Західноукраїнського національного
університету.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5113-1074>

ПРИЗНАЧЕННЯ ОПІКУНА У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ ОСОБИ НЕДІЄЗДАТНОЮ: ДИЛЕМА БАЛАНСУ МІЖ ПРИВАТНИМ ІНТЕРЕСОМ НЕПОВНОСПРАВНОЇ ОСОБИ ТА ПУБЛІЧНИМ ІНТЕРЕСОМ (ЧАСТИНА ПЕРША)

Стаття присвячена аналізу процесуальних особливостей та значення суддівського розсуду при призначенні опікуна у справах про визнання особи недієздатною крізь призму викликів сьогодення, правових позицій Верховного Суду, а також проведено наукове дослідження співвідношення публічного та приватного інтересу у такій категорії справ. Застосовано методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування.

Це наукове дослідження зумовлене тим, що справи про визнання осіб недієздатними стали значно поширенішими у судах із початком повномасштабного вторгнення в Україну військ російської федерації. Наве-

© Мар'яна Вербіцька, Андрій Пасічник, 2026

дене вказує на гостру потребу в гармонізації індивідуальних прав громадян на соціальне піклування із загальнодержавним пріоритетом захисту суверенітету. Ключовий аспект цієї проблеми полягає у виникненні численних правових дилем на стику цивільного та військового законодавства.

Автори резюмували, що однозначного і єдино правильного алгоритму прийняття складом суду (суддею та присяжними) рішення нема, а кожна справа має свої особливості.

Поруч з тим автори наголошують, що суд має дослідити умови життя, складність догляду, взаємовідносини, комунікацію недієздатної особи з членами родини протягом тривалого часу до розгляду справи у суді, зважати на особливий статус такої особи, її сенситивність та, відповідно, потребу у якнайефективнішому захисті з боку держави.

З іншого боку, військовослужбовці, які належно виконують свій конституційний обов'язок щодо захисту та оборони України, у тому числі, забезпечують звичний уклад життя та побуту у тилу тієї ж недієздатної особи. І, зрозуміло, усіх нас.

Ключові слова: недієздатність, опікун, воєнний стан, окреме провадження, орган опіки та піклування, військовозобов'язаний, військовослужбовець, публічний інтерес, приватний інтерес, звільнення з військової служби, члени сім'ї.

Verbitska M., Pasichnyk A.

Appointment of a guardian in cases of recognition of a person as legally incompetent: the dilemma of balancing the private interest of a disabled person and the public interest

The article is devoted to the analysis of the procedural features and the importance of judicial discretion in appointing a guardian in cases of recognizing a person as incapacitated through the prism of current challenges, legal positions of the Supreme Court, and also a scientific study of the ratio of public and private interest in this category of cases. The scientific methods of analysis and synthesis, induction and deduction, and abstraction were applied.

This scientific study is due to the fact that cases of recognizing persons as incapacitated have become much more common in courts since the beginning of the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation troops. The above indicates an urgent need to harmonize the individual rights of citizens to social care with the national priority of protecting sovereignty. A key aspect of this problem is the emergence of numerous legal dilemmas at the junction of civil and military legislation.

The authors summarized that the courts should be very careful, moderate and comprehensive in their approach to appointing a guardian over an incapacitated person if the applicant is a person liable for military service or a military serviceman.

There is no unambiguous and only correct algorithm for making a decision by the court (judge and jury), and each case has its own characteristics.

At the same time, the court should examine the living conditions, the complexity of care, relationships, and communication of the incapacitated person with family members for a long time before considering the case in court, take into account the special status of such a person, his sensitivity and, accordingly, the need for the most effective protection from the state.

On the other hand, military personnel who properly fulfill their constitutional duty to protect and defend Ukraine, including ensuring the usual way of life and life in the rear of the same incapacitated person. And, of course, all of us.

Therefore, the court has no right to ignore the public interest. The court must understand as much as possible the life circumstances that become the subject of investigation in the hearings and find out whether the incapacitated person is not being used by an unscrupulous relative as a tool to evade mobilization. In such a case, the court, having comprehensively established the circumstances of the case, and having adopted a balanced, reasoned and motivated decision, will ensure both private and public interest, which will not contradict each other.

Keywords: incapacity, guardian, martial law, separate proceedings, guardianship and trusteeship body, conscript, military serviceman, public interest, private interest, discharge from military service, family members.

Постановка проблеми. Тематика публікації має прикладний характер, позаяк справи про визнання осіб недієздатними стали значно поширенішими у судах із початком повномасштабного вторгнення в Україну військ російської федерації. Наведене вказує на гостру потребу в гармонізації індивідуальних прав громадян на соціальне піклування із загальнодержавним пріоритетом захисту суверенітету. Ключовий аспект цієї проблеми полягає у виникненні численних правових дилем на стику цивільного та військового законодавства, адже попри впровадження новітніх цифрових інструментів моніторингу військовозобов'язаних осіб через державні реєстри, етико-правове напруження у суспільстві залишається високим, актуальним завданням є розроблення збалансованого механізму, який дозволив би зберегти

дієвість інституту опіки та, водночас, забезпечити обороноздатність країни, не нівелюючи фундаментальні засади захисту прав людини.

Отже, проведені наукові дослідження слід компілювати із судовою практикою, першою чергою, правовими позиціями Верховного Суду, аби забезпечити максимальний баланс як захисту суспільних інтересів, так і приватних інтересів особи, особливо, якщо встановлено, що вона є недієздатною та потребує чутливого підходу до гарантій і забезпечення її прав та законних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Системне дослідження інституту окремого провадження в Україні вперше провів Микола Ясинок і його праця є фундаментальною у цьому ракурсі.

Безпосередньо тематикою визнання громадянина обмежено дієздатним та недієздатним займалася Ірина Удальцова, яка у 1999 році захистила дисертаційне дослідження на наведену тему.

Проте виклики сьогодення, зрозуміло, не охоплюються цією роботою, цивільні процесуальні норми за більш як 25 років зазнали суттєвих змін, тому проведення наукового аналізу процесуального статусу ТЦК та СП у справах про визнання особи недієздатною є актуальним, проблематика залишається невирішеною.

Окремі аспекти цивільного процесу, у ході якого особа визнається недієздатною, висвітлювалися у статтях та публікаціях, зокрема, Г. Бойченко, В. Євко, І. Задорожньої, С. Кравцова, К. Спаської, І. Татулич, С. Шума.

У 2025 році Р. Сиймовський опублікував статтю на тему «Баланс публічних та приватних інтересів у судовій практиці щодо призначення військовослужбовців опікунами у період дії воєнного стану України». Наведене дослідження значною мірою окреслило основну проблематику, яка притаманна сьогоденню, у сфері призначення опікунів над недієздатними особами, однак судова практика часто суперечлива, Верховний Суд постійно формує нові правові позиції, а, крім того, публікація не вичерпала усієї невизначеності з цього питання.

Метою цієї статті є аналіз процесуальних особливостей та значення суддівського розсуду при призначенні опікуна у справах про визнання особи недієздатною крізь призму викликів сьогодення, правових позицій Верховного Суду, а також наукове дослідження співвідношення публічного та приватного інтересу у такій категорії справ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до приписів ст. 293 ЦПК України окреме провадження – це вид неперехідного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав. Суд розглядає у порядку окремого провадження, у т. ч. справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

Недієздатні особи в Україні є специфічними суб'єктами права. Встановлені для них на рівні законодавства обмеження суттєво впливають на рівень та якість життя таких людей [1].

К. Спаськіна у своїй статті звернула увагу на правову позицію Верховного Суду, який у своїй постанові від 21 серпня 2024 року у справі № 201/1531/23 чітко зазначив, що заява про визнання особи недієздатною підлягає розгляду виключно в порядку окремого провадження і не може бути залишена без розгляду через наявність спору про право [2]. Така правова позиція виконує роль процесуального запобіжника, який гарантує захист прав психічно вразливих осіб. Соціально-захисна мета окремого провадження полягає у швидкому та ефективному встановленні необхідного правового статусу для захисту інтересів особи, яка через психічний стан не може реалізовувати свої права самостійно, унеможливаючи затягування процесу за допомогою формальних заперечень, що не стосуються безпосередньо предмета судового розгляду. Суд зобов'язаний спершу встановити факт недієздатності чи її відсутності, а вже потім, за потреби, розглядати потенційні майнові або інші спори [3].

Слід відзначити, що поштовхом для значного редагування правової регламентації наведеного процесуального інституту стало ухвалення Європейським судом з прав людини (далі – ЄСПЛ) рішення від 30 травня 2013 року у справі «Наталія Михайленко проти України» (Заява № 49069/11) [4]. ЄСПЛ ухвалив порушення права на доступ до суду особи, яка визнана недієздатною (така особа не була наділена процесуальною правосуб'єктністю, а отже, не могла звертатися до суду із заявою про поновлення її у дієздатності), а, відповідно, і ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Після цього 07.11.2019 ЄСПЛ ухвалив аналогічне рішення у справі «Горбатюк проти України» (Заява № 1848/16) [5].

Законодавець у ході тотального редагування процесуальних кодексів (2017 р.) звернув увагу на забезпечення прав осіб, обсяг дієздатності яких є предметом розгляду судом, внаслідок чого норми ЦПК України з цього приводу зазнали змін і сьогодні рішення судів про визнання особи недієздатною ухвалюються строком не більше, ніж на два роки (ч. 5 ст. 300 ЦПК України); коло осіб, які можуть звернутися про скасування рішення суду про визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи включає, *inter alia*, саму особу, визнану недієздатною, або її адвоката (ч. 6 ст. 300 ЦПК України); встановлено імперативний припис щодо обов'язкової участі адвоката як представника особи, щодо якої розглядається питання (ч. 1 ст. 299 ЦПК України) тощо.

Ми звертаємо увагу на спрямування вітчизняної наукової процесуальної думки у бік якнайефективнішого забезпечення прав особи, обсяг дієздатності якої є предметом дослідження у суді в рамках окремого провадження, саме у ракурсі того, щоби з'ясувати, чи може перевага суспільних інтересів бути підставою для певного утиснення прав такої вразливої категорії осіб.

Загальновідомо, що 24.02.2022 російська федерація здійснила повномасштабну військову інтервенцію на території України.

Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022, який був затверджений Верховною Радою України, був уведений в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року. Правовий режим воєнного стану неодноразово продовжувався та до сьогодні триває в Україні.

Крім того, Указом Президента України № 69/2022 від 24.02.2022, який був затверджений Верховною Радою України, було оголошено загальну мобілізацію в Україні.

Загальна мобілізація – це комплекс заходів, спрямованих на планомірне переведення Збройних Сил України, економіки та державних органів на функціонування в умовах воєнного часу, що проводиться одночасно на всій території України. Вона передбачає призов військовозобов'язаних (переважно чоловіків 18-60 років) для поповнення лав Збройних Сил України.

Поряд з тим, згідно з ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані, які є опікунами особи, визнаної судом недієздатною.

Як результат, у судовій практиці значно зросла кількість справ про визнання особи недієздатною. Відповідно, дилемою для суддів стало дотримання балансу між приватним інтересом психічно неповносправної особи та публічним інтересом, який полягає у виконанні військовозобов'язаним (чи військовослужбовцем) його обов'язку щодо захисту Вітчизни, передбаченого у ст. 65 Конституції України.

Крім того, аналіз судових рішень у Єдиному державному реєстрі судових рішень дозволив нам дійти висновку, що значна частина суддів вважають, що у випадках, коли заявником у такій справі є особа, яка підлягає мобілізації, ця особа також клопоче про призначення її опікуном, що у майбутньому, зрозуміло, виключатиме її мобілізацію, необхідно залучати до участі у справі як заінтересовану особу ТЦК та СП, оскільки прийняття рішення у справі у період воєнного стану може вплинути на інтереси держави в особі ТЦК та СП і на права та обов'язки самого заявника, визначені Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

При цьому суди покликаються на Положення «Про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки», затверджене Постановою КМУ № 154 від 23 лютого 2023 року, відповідно до якого територіальні центри комплектування та соціальної підтримки згідно з покладеними на них завданнями, у т. ч. ведуть військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів, а також облік громадян України, які уклали контракт добровольця територіальної оборони, ветеранів війни та військової служби, та інших осіб, які мають право на пенсійне забезпечення відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Трапляється також практика залучення як заінтересованої особи і Міністерства оборони України.

Дійсно, відповідно до правового висновку Касаційного Цивільного Суду у складі Верховного Суду у постанові від 07.04.2020 у справі № 638/4/19 права заінтересованих осіб знаходяться у юридичному зв'язку із суб'єктивними правами заявників і зумовлюються встановленням юридичного факту. Інтереси заінтересованих осіб можуть суперечити інтересам заявника. Отже, притягнення (вступ) цих заінтересованих осіб має важливе практичне значення, оскільки вони мають можливість у процесі розгляду справи про встановлення юридичного факту заявити про порушення чи оспорювання їхніх суб'єктивних прав. Заінтересовані особи беруть участь у справах окремого провадження з метою захисту своїх інтересів або інтересів держави [6].

Однак, з іншого боку, позиція таких заінтересованих осіб завжди є однозначною і зрозумілою, вони відстоюють інтереси держави у силу свого інституціонального призначення, попри це саме суддівський розсуд відіграє у таких категоріях справ ключову роль. Суд, звісно, оперуючи правовими позиціями Верховного Суду, повинен прийняти рішення щодо призначення опікуном тієї особи, яка максимально реалізує та забезпечить інтереси недієздатної особи, попри це він не має права ігнорувати і реалії сьогодення та необхідність захисту Вітчизни від російської навали тими, кому належить відповідний конституційний обов'язок.

Тому ми не вважаємо обов'язковим таке залучення заінтересованих осіб до наведеної категорії справ окремого провадження.

При цьому вважаємо за необхідне звернути увагу: «Якщо час виникнення недієздатності впливає на визнання дійсності шлюбу, договору або іншого правочину, суд з урахуванням висновку судово-психіатричної експертизи та інших доказів, може у своєму рішенні визначити день, з якого особа визнається недієздатною» [7].

Отже, проаналізуємо останню практику Верховного Суду з наведеного питання.

Слід відзначити, що тривалий час від початку повномасштабного вторгнення російської федерації формувалася досить стала судова практика, яка полягала у тому, що Верховний Суд, першою чергою, зосереджувався на необхідності виконання обов'язку щодо захисту України військовозобов'язаними особами. Так само виснував, що і військовослужбовець може бути призначений опікуном недієздатної особи лише після його звільнення зі служби.

Зокрема, у постанові КЦС ВС від 26.06.2024 у справі № 742/887/23 виснувано: оскільки особа призвана за мобілізацією та проходить військову службу, вказана обставина унеможливорює фактичне виконання ним обов'язків як опікуна [8].

Така мотивація вирішення призначення опікунства із урахуванням військового обов'язку громадянина України знайшла своє продовження у постанові КЦС ВС від 27.02.2025 у справі № 344/2344/24.

Зокрема, ВС наголосив: «Приватно-правовий інструментарій не повинен використовуватися учасниками сімейних відносин для уникнення виконання встановлених законом обов'язків. Зловживання правом і використання приватно-правового інструментарію всупереч його призначенню проявляється в тому, що особа використовувала право на зло; наявні негативні наслідки (різного прояву) для інших осіб, держави (негативні наслідки являють собою певний стан, до якого потрапляють інші суб'єкти, чії права безпосередньо пов'язані з правами особи, яка ними зловживає; цей стан не задовольняє інших суб'єктів; для здійснення ними своїх прав не вистачає певних фактів та/або умов: настання цих фактів/умов безпосередньо залежить від дій іншої особи; інша особа може перебувати у конкретних правовідносинах з цими особами, які потерпають від зловживання нею правом, або не перебувають); враховується правовий статус особи/осіб (особа перебуває у правовідносинах і як їх учасник має уявлення не лише про обсяг своїх прав, а і про обсяг прав інших учасників цих правовідносин та порядок їх набуття та здійснення; особа не вперше перебуває у цих правовідносинах або ці правовідносини є тривалими, або вона є учасником й інших аналогічних правовідносин)».

Встановивши, що у ОСОБА_2 є інші близькі особи, які можуть бути його опікунами, а ОСОБА_1 з 09 вересня 2022 року призваний за мобілізацією та проходить військову службу (на час розгляду справи в судах попередніх інстанцій), що унеможливорює фактичне виконання ним обов'язків опікуна ОСОБА_2, суди першої і апеляційної інстанцій дійшли правильних висновків про відмову в задоволенні заяви про призначення опікуна із зазначених підстав» [9].

Р. Сиймовський, проводячи аналіз судової практики судів першої та апеляційної інстанцій, зазначив «щодо негативних рішень, тобто рішень про відмову призначити особу опікуном (з метою подальшого вивільнення від проходження військової служби), то суди переважно виходять із невідповідності приватного інтересу заявника-військовослужбовця бути опікуном такому ж приватному інтересу підопічного у частині неможливості забезпечення належного догляду військовослужбовцем» [10, с. 701].

У той же час Є. Морозов, проаналізувавши практику Верховного Суду, виснував: «Саме орган опіки та піклування на підставі звернення особи чоловічої статі призовного віку із заявою про призначення його опікуном недієздатної особи, враховуючи введений у державі воєнний стан та закріплений статтею 65 Конституції України обов'язок щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, повинен з'ясувати необхідність такого, уникаючи можливих зловживань в цьому питанні, та належним чином мотивувати своє подання про можливість призначення особи опікуном та, перш за все, необхідність такого» [11].

Висновки. Виходячи із проведеного аналізу резюмуємо, законодавець, однозначно, твердий у своєму поступі щодо першочергового забезпечення прав та інтересів особи, щодо обсягу дієздатності якої розглядається цивільна справа, шляхом внесення відповідних коректив до приписів ЦПК України та інших суміжних нормативно-правових актів. Фактично, ми спостерігаємо у дії принцип субстантивної рівності, за яким держава забезпечує рівність прав шляхом надання підвищених гарантій і спеціального правового захисту особам, які через свою вразливість потребують додаткової підтримки, що не є дискримінацією інших осіб (як сказав Аристотель: «*Suum cuique tribuere*» – кожному віддати належне). У той же час воєнна агресія російської федерації поставила нові виклики перед нашою державою і сьогодні суд (судді та присяжні) повинен особливо прискіпливо та всебічно досліджувати всі обставини справ про визнання особи недієздатною і призначення їй опікуна, якщо останній є ще не призначеним військовозобов'язаним чи військовослужбовцем, аби правильно зрівноважувати приватний та публічний інтерес, про що вестиметься у продовженні цієї публікації.

(продовження буде)

Список використаних джерел

1. Соцька А. М., Мороз О. М. Особливості правового статусу недієздатних осіб. Наукові записки. Серія «Право». Вип. 14.2023. С. 118-123. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/268/270> (дата звернення: 25.05.2026). DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-118-123.
2. Постанова Верховного Суду від 21.08.2024, справа № 201/1531/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121222017> (дата звернення: 25.05.2026).
3. Спаськіна К. О. Процесуальні аспекти визнання фізичної особи недієздатною. Український політико-правовий дискурс. 2025. № 17. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/443/343>. (дата звернення: 25.05.2026). DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17572555>.
4. Наталія Михайленко проти України: рішення щодо відсутності можливості у особи з інвалідністю оскаржити до суду позбавлення її цивільної дієздатності. Харківська правозахисна група. Довідка юриста. *Практика міжнародних органів з прав людини*. URL: <https://lawyer.khpg.org/1417768704> (дата звернення: 25.05.2026).
5. Горбатюк проти України. Рішення ЄСПЛ від 07.11.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e60#Text (дата звернення: 25.05.2026).
6. Постанова Верховного Суду від 07.04.2020, справа № 638/4/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749223> (дата звернення: 25.05.2026).
7. Татулич І. Ю. Новий підхід щодо процедури визнання фізичної особи недієздатною. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2021. Серія «Право», випуск № 64. С. 159-164. URL: <file:///D:/Admin/Downloads/238468-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-547891-1-10-20210814.pdf> (дата звернення: 25.05.2026). DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.30>.
8. Постанова Верховного Суду від 26.06.2024, справа № 742/887/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120029606> (дата звернення: 25.05.2026).
9. Постанова Верховного Суду від 27.02.2025, справа № 344/2344/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125498456> (дата звернення: 25.05.2026).
10. Сиймовський Р. М. Баланс публічних та приватних інтересів у судовій практиці щодо призначення військовослужбовців опікунами у період дії воєнного стану в Україні. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». Випуск № 02. 2025. С. 699-704. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/04/106.pdf> (дата звернення: 25.05.2026). DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.104>.
11. Мороз Є. Особливості та судова практика (не)призначення опікуна з числа військовозобов'язаних осіб. Інформаційно-правовий портал: Поради юриста. 11.08.2025. URL: <https://porady.org.ua/osoblyvosti-ta-sudova-praktyka-nepryznachennya-opikuna-z-chysla-viyskovozobov'yazanykh-osib> (дата звернення: 25.05.2026).

References

1. Sotska, A. M. & Moroz, O. M. (2023). Osoblyvosti pravovoho statusu nedieezdatnykh osib [Peculiarities of the legal status of incapacitated persons]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Pravo» – Scientific notes. Series*

- «Law», 14, 118-123. Retrieved from <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/268/270>. DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-118-123 [in Ukrainian].
2. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 21.08.2024, sprava № 201/1531/23 [Resolution of the Supreme Court of 08/21/2024, case No. 201/1531/23]*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121222017> [in Ukrainian].
3. Spaskina, K. O. (2025). Protsesualni aspekty vyznannia fizychnoi osoby nedieezdatnoiu. [Procedural aspects of recognizing an individual as incapacitated] *Ukrainskyi polityko-pravovyi dyskurs – Ukrainian political and legal discourse*, 17. Retrieved from <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/443/343>. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17572555> [in Ukrainian].
4. *Nataliia Mykhailenko proty Ukrainy: rishennia shchodo vidsutnosti mozhlyvosti u osoby z invalidnistiu oskarzhyty do sudu pozbavlennia yii tsyvilnoi diiezdatnosti [Nataliya Mykhailenko v. Ukraine: decision on the lack of an opportunity for a person with a disability to appeal to the court the deprivation of his civil capacity]*. Kharkivska pravozakhysna hrupa. Dovidka yurysta. Praktyka mizhnarodnykh orhaniv z prav liudyny. Retrieved from <https://lawyer.khpg.org/1417768704> [in Ukrainian].
5. *Horbatyuk proty Ukrainy. Rishennia YeSPL vid 07.11.2019 [Horbatyuk v. Ukraine. ECHR decision of 07.11.2019]*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e60#Text [in Ukrainian].
6. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 07.04.2020, sprava № 638/4/19 [Resolution of the Supreme Court of 07.04.2020, case No. 638/4/19]*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749223> [in Ukrainian].
7. Tatulych, I. (2021). Novyi pidkhid shchodo protsedury vyznannia fizychnoi osoby nedieezdatnoiu [New approach to the procedure for declaring a physical person incapacitated]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 2021. Seriya «Pravo», 64, 159-164. Retrieved from file:///D:/Admin/Downloads/238468-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-547891-1-10-20210814.pdf. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.30> [in Ukrainian].
8. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 26.06.2024, sprava № 742/887/23. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen [Resolution of the Supreme Court of 06/26/2024, case No. 742/887/23]*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120029606> [in Ukrainian].
9. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 27.02.2025, sprava № 344/2344/24 [Resolution of the Supreme Court of 02/27/2025, case No. 344/2344/24. Unified State Register of Court Decisions]*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125498456> [in Ukrainian].
10. Symovskiy, R. M. (2025). Balans publichnykh ta pryvatnykh interesiv u sudovii praktytsi shchodo pryznachennia viiskovosluzhbovtiv opikunamy u period dii voiennoho stanu v Ukraini [The balance of public and private interests in judicial practice regarding the appointment of military personnel as guardians during the period of martial law in Ukraine]. *Elektronne naukove vydannia «Analytychno-porivnialne pravoznavstvo» – Electronic scientific publications «Analytical and comparative jurisprudence»*, 02, 699-704. Retrieved from <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/04/106.pdf>. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.104> [in Ukrainian].
11. Moroz, Ye. (2025). *Osoblyvosti ta sudova praktyka (ne)pryznachennia opikuna z chysla viiskovozoboviazanykh osib [Peculiarities and judicial practice of (non)appointment of a guardian from among persons liable for military service]*. *Informatsiino-pravovyi portal: Porady yurysta*. 11.08.2025. Retrieved from <https://porady.org.ua/osoblyvosti-ta-sudova-praktyka-nepryznachennya-opikuna-z-chysla-viiskovozoboviazanykh-osib> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 30.05.2026

Стаття прийнята до друку 28.06.2026

Опубліковано 31.08.2026